

AVRUPA BİTKİ ÇEŞİTLİĞİNE AÇILAN PENCERE

Eylül 2007

Kültür bitkilerindeki çeşitliliğin kullanımı mevcut üretimi genişletir, kırsal gelişimi ve ekonomik büyüme teşvik eder.

Bitki genetik kaynaklarıyla ilgilenenler, EURISCO sayesinde, 35 Avrupa ülkesinde bulunan *ex situ* koleksiyonlardaki kültüre alınan bitkiler ve yabani türlere ait yaklaşık bir milyon örneğe ait bilgiye erişebilmektedir.

Antik Yunan'da "buldum" anlamına gelen EURISCO, Avrupa'daki *ex situ* bitki koleksiyonları hakkında bilgi sağlayan web tabanlı bir tarama kataloğudur. Bu katalog 35 Avrupa ülkesindeki yaklaşık 200 kuruluşta bulunan ve bir milyon civarındaki örnekle temsil edilen bitkisel çeşitliliğe ait pasaport verilerini içerir. Bu örnekler 1300 cins ve 8500 türdeki kültür bitkileri, yem bitkileri, yabani türler, geçit formları, köy çeşitleri ve ıslah hatlarını kapsamaktadır. Bu örnekler, Avrupa'da *ex situ* muhafaza edilen tohum örneklerinin, yani gen bankası örneklerinin, yaklaşık üçte birini ve dünyada bu anlamda muhafaza edilen toplam materyalin yaklaşık %18'ini temsil etmekte olup, araştırmacılar, bitki ıslahçıları ve bu çeşitliliği tarımsal kalkınmayı desteklemeye yönelik araştırmalarda kullanacak olanlar için paha biçilmez kaynak oluşturmaktadır. Kullanıcılar bitki, taksonomi, orijin, coğrafya, örnek girişi, durumu ve diğer kriterlere göre tarama yapabilmektedir.

EURISCO ilk bölgesel bitki genetik kaynakları kataloğudur ve Avrupa dışında benzer girişimler geliştirmek için model olarak kullanılmaktadır.

EURISCO'nun kuruluşu

Biyolojik çeşitliliğin ekonomik, toplumsal ve çevresel gelişme için yaşamsal bir kaynak olarak tanınması eğilimi giderek güçlenmektedir. Son yıllardaki birkaç uluslararası anlaşma ve sözleşme bu çeşitliliğin daha iyi muhafazası ve sürdürülebilir kullanımını gerektirmektedir. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (BÇS) ülkelerden, biyolojik çeşitliliğin muhafazası ve sürdürülebilir kullanımına ilişkin bilgilerin karşılıklı değişimini kolaylaştırmalarını istemektedir. "Gıda ve Tarım Bitki Genetik Kaynakları Uluslararası Anlaşması" ve "Gıda ve Tarım Bitki Genetik Kaynaklarının Muhafazası ve Sürdürülebilir Kullanımı Küresel Eylem Planı", dünya gıda ihtiyacının bağımlı olduğu bitkisel genetik çeşitlilikle ilgili bilginin yönetilmesi ve erişilir duruma getirilmesini sağlamak için enformasyon sistemlerinin gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca Pan-Avrupa Biyolojik ve Kırsal Alan Çeşitlilik Stratejisi gibi birçok girişim böyle bir erişimi gerektirmektedir.

Avrupa Birliği, 2000 yılında, Avrupa ülkelerinin Avrupa Bitki Genetik Kaynakları Enformasyon Altyapısı (EPGRIS)'nin oluşturulmasına yönelik gereksinimlerini karşılamaya yardımcı olmak üzere, bitki genetik kaynakları (BGK) ulusal envanterlerinin geliştirilmesi ve Avrupa'daki *ex situ* koleksiyonlara ait taranabilir kataloğun (EURISCO) hazırlanması için projeyi desteklemeyi kabul etmiştir. Avrupa Bitki Genetik Kaynakları Tarama Kataloğu (EURISCO), proje sonunda Eylül 2003'de genel kullanıma açılmış, bu güne kadar, birinci dönem boyunca, bilgiler giderek artmış, günümüzde yaklaşık bir milyon tohum örneği için sürekli

Günümüzde daha çeşitli gıda üretimlerine olan talep, kültür bitkilerindeki genetik çeşitliliğin daha geniş kullanımını güçlendirir.

Geleneksel bilgi ve kültürel çeşitlilik farklı amaçlar için farklı biçimlerde kullanılan kültür bitkileri çeşitliliğine katkıda bulunur.

çalışacak bir ağın geliştirilmesi ve yönetimi söz konusu olmuştur.

Genbankası örnekleri, ıslah, araştırma, eğitim amaçlı kullanılan ve kullanılma potansiyeline sahip olan yararlı genetik materyali temsil eden, böylece gıda güvenliğini güvence altına alan depo niteliğindedir.

EURISCO nasıl çalışır ve kimler katılır?

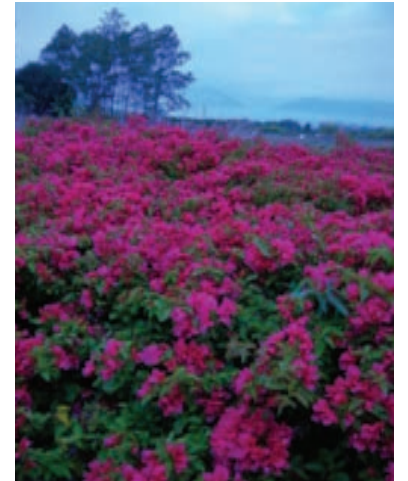
EURISCO birkaç anahtar unsura sahiptir. Bunlardan ilki ortak veri standartlarının benimsenmesidir. Bu kapsamda katılımcı ülkelerin genetik kaynaklar enformasyon uzmanları, germplasm standart tanım listeleri setinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi amacıyla FAO/IPGRI Çoklu Pasaport Tanım Listeleri (ÇPTL) 'nin hazırlanmasına katkıda bulunmuştur. Veri standartlarının benimsenmesi ve bunlara bağlı kalınması enformasyon sistemlerinde veri paylaşımı ve tarama için ön koşuldur. İkinci anahtar unsur BÇS kararlarını yerine getirmeyi üstlenen katılımcı ülkelerde ulusal genetik kaynakları envanterlerinin geliştirilmesidir. Her ülke verilerin sunumu, doğruluğu ve ulusal envanterdeki verilerin gönderilmesine karar verme konusunda tam sorumluluğa ve egemenlik haklarına sahiptir. Üçüncü anahtar unsur, EURISCO kataloğu ve ulusal envanterler arasında ilişkiyi sağlayan ve ulusal sorumlu olarak görev yapan kişilerdir. Bu kişiler, üzerinde fikir birliği sağlanmış ulusal envanterlerin EURISCO kataloğuna gönderilmesini sağlarlar. Son olarak, EURISCO'nun kendi teknik bir yapısı vardır. Genetik Kaynaklar Enformasyon Sistemi Ağı SINGER'e benzer olarak hazırlanan bu alt yapı, "Future Harvest" Merkezleri (Uluslararası Tarımsal Araştırma Danışmanlık Grubu tarafından desteklenen 16 merkezden oluşan ağ) bünyesinde saklanan bitki genetik kaynakları koleksiyonlarına erişimi sağlamaktadır.

Geleceğe Bakış

İkinci çalışma döneminde EURISCO, mevcut bilgilerin doğruluğunu, kapsamını ve işlevselliğini artırarak ulusal envanterlere ve ulusal sorumlulara destek vermeye odaklanacaktır. Ayrıca, internetteki diğer bilgi kaynaklarıyla bağlantılı küresel erişim noktası sağlayarak *ex situ* ve *in situ* bilgilerini birlikte ele alan Avrupa enformasyon sistemi kurulmasına çalışılacaktır.

Dünyanın diğer bölgelerinde de benzer etkinlikleri başlatma girişimleri sürmektedir.

Gelecek, refahımız için gerekli olan bitkisel genetik çeşitlilikle ilgili bilgiye erişim sağlanarak ve gelecek kuşaklar için bitki genetik kaynaklarının değerine ait bilinç geliştirilerek kurulacaktır.

Fotoğraflar: E. Bettencourt and S. Dias.
Çeviri: Ayfer Tan, Abdullah İnal ve Lerzan Aykas.
Editör: Ahmet Şemsettin TAN, Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü.